

– перший етап – це власне процес спостереження, який включає: а) цілісне сприймання предмета; б) аналіз виділених частин і особливостей спостережуваного об'єкта; в) встановлення причинно-наслідкових зв'язків і відношень між предметом розгляду, його частинами і дійсністю. Цей етап реалізується спочатку через організацію колективного спостереження під керівництвом учителя, пізніше – через організацію самостійних спостережень учнів. Розвиток спостережливості в учнів і починається саме на цьому етапі – організації колективних спостережень;

– другий етап спостережень – підбиття підсумків, зосередження уваги на нових відомостях, фактах, ознаках спостережуваного об'єкта, раніше невідомого або знаного поверхово в загальному. На цьому етапі вчитель допомагає учням узагальнювати найістотніші ознаки, виявляти зв'язки об'єкта природи з навколишнім світом, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Форма підбивання підсумків спостережень залежить від способу їх організації. Якщо спостереження у природі здійснювалися під керівництвом учителя, то, логічно, найдоцільнішою формою цього першого узагальнення є підсумкова бесіда. Якщо ж поставлено завдання підсумувати результати самостійних спостережень учнів, то доречними стають вільні висловлення дітей;

– третій етап – фіксація результатів у вигляді словесного оформлення. Найпоширенішими формами цього узагальнення є усні та письмові творчі роботи, розповіді – звіти про екскурсію, описи, міркування, виконання графічних малюнків, ведення календаря природи тощо. Реалізація завдань цього етапу – це те логічне завершення, без чого спостереження у природі, у якій би формі вони не проводилися, носили б споглядальний характер. Саме на цьому етапі розв'язуються ті навчально-виховні завдання, основу, джерело яких мають забезпечити спостереження у природі [1].

Таким чином, чітка етапність процесу спостереження за об'єктом природи виявляється лише за умови колективного, керованого вчителем цього процесу і якісно забезпечує формування спостережливості молодших школярів у процесі вивчення об'єктів і явищ природи.

Список використаних джерел

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: [Навчальний посібник]. / Т.М.Байбара – К.: Веселка, 1998. – 338с.

ХОМА ОМ.

Мукачівський державний університет, Україна

ВИХОВАННЯ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБОМ РІДНОГО СЛОВА

Законом України «Про освіту» визначені ключові компетентності, одна із яких – оволодіння державною мовою. У зв'язку з цим змінюються підходи до навчання учнів, створюється нова філософія освіти. «Метою вивчення української мови та літератури, мов та літератур відповідних корінних народів і національних меншин є формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою, мовами відповідних корінних народів і національних меншин для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному

житті, міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей» [2].

Українська мова є не тільки навчальним предметом початкової школи, а й важливим засобом формування національно-мовленнєвої особистості. Означена проблема в центрі дослідження низки науковців: В. Сухомлинського, Н.Бібік, І.Беха, А.Бойко, С.Гончаренка, В.Лісового, Т.Лозової, О.Савченко, М.Стельмаховича, Г.Філіпчука та інші. Учені виділяють громадянський та національний аспекти патріотичного виховання та засоби його формування. Лінгводидакти (М.Вашуленко, Т.Донченко, К.Пономарьова, М.Пентилюк та інші.) визначають провідну роль уроків української мови у формуванні особистості. За словами М.Вашуленка, «саме за допомогою засобів мови, початкових знань про діалектичні закономірності її побудови у молодших школярів закладаються основи усвідомлення слова не тільки як духовної, а й матеріальної одиниці, формується любов до рідної мови, історії, культури і літератури свого народу» [1, с.12].

«В руках вихователя слово – такий же могутній засіб, як музичний інструмент в руках музиканта, як фарби в руках живописця, як різець і мармур в руках скульптора... Слово – це ніби той місток, через який наука виховання переходить у мистецтво, майстерність», – писав В.Сухомлинський [3,с.160]. Слово впливає на свідомість людини, її почуття, формує думку. За словами вченого, навчання мови – це людинознавство, бо в слові поєднуються думки, почуття, ставлення людей до навколишнього світу. В. Сухомлинський радить учителям початкової школи вчити учнів прислухатися до мелодії слова, його ритму. «Якщо ви прагнете, щоб ваше виховання стало мистецтвом, відточуйте слово. Шукайте в невичерпній скарбниці нашої рідної мови перлини, які запалюють вогник захоплення в дитячих очах. Словом можна створити красу душі, а можна й спотворити її. Тож оволодіймо цим різцем так, щоб з-під наших рук виходила тільки краса!» [Там же, с. 167].

Безперечно, уроки української мови в початковій школі повинні стати підґрунтям у формуванні мовленнєвої, національно-патріотичної особистості. Засвоюючи рідну мову, діти поступово стають носіями національної культури, українського духу. Засобами українського слова в них формуються національна психологія, характер, самосвідомість, патріотизм. У процесі навчання необхідно сформуванню у молодших школярів стійку мотивацію до оволодіння нею, розуміння того, що завдяки мові здійснюється зв'язок поколінь. Учителю початкової школи вкрай важливо розвивати зв'язне мовлення учня, його мовленнєву культуру, вміння і навички говорити правильно, виразно, красно, сформуванню орфографічні та пунктуаційні вміння у межах програми. Слово вчителя має стати основним засобом виховання.

Практика роботи в початковій школі, наше дослідження дали можливість визначити окремі вправи, що сприятимуть формуванню мовленнєвої особистості молодших школярів засобом слова. Серед них: аудіювання тексту, вправа «Поповнюю свій словник» (активізація і збагачення словника молодшого школяра), мовні хвилини – орфоепічні, орфографічні, каліграфічні, вправи «Говори красно», вправи із застосуванням тексту, комунікативні завдання, інноваційні вправи. Особливого значення набувають вправи із застосуванням тексту. Відомо, що

текстоцентрична технологія навчання є однією з важливих у навчанні рідної мови (М. Вашуленко, М. Захарійчук). Текст є не тільки носієм інформації, а певним кодом до розуміння суспільних відносин, навколишнього світу. Тексти сприяють інтеграції мови з навчальним змістом математики, образотворчого мистецтва та інш.

Національно-патріотичне виховання не може здійснюватися тільки у процесі вивчення окремого предмета в початковій школі. Це комплексна робота, результат якої залежить від учителя. Забезпечують її інтегровані уроки, які входять в практику роботи початкової школи за Концепцією НУШ. Інтегровані уроки, міжпредметні зв'язки створюють сприятливі умови для формування в учня здатності сприймати предмети цілісно, системно, розуміти навколишній світ, закони його розвитку.

Таким чином, нами розкрито окремі аспекти формування мовленнєвої особистості школяра засобом слова.

Список використаних джерел

1. Вашуленко М.С. Урок української мови / М.С.Вашуленко // Початкова школа. – 2007. – №4. – С.12-18.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти// Початкова освіта. – №18. – Травень 2011. – С. 8-30.
3. Сухомлинський В.О .Слово про слово / В.О. Сухомлинський. Вибрані твори в п'яти томах. – Т. V. Статті. – В.-цтво «Радянська школа. – Київ, 1977. – 639с.

ЧЕРВАК Д.М.

Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
Мукачівського державного університету, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

На сучасному етапі розвитку нової української школи одним із основних завдань є підвищення якості освіти молодших школярів, активна і цілеспрямована підготовка їх до подальшого навчання та практичної діяльності. Щоб досягти цих цілей, необхідно розв'язати ряд завдань, зокрема, проблему вдосконалення методики проведення позакласної роботи в початковій школі. Поняття «позакласна робота» є досить широким й багатозначним, і включає різні за змістом, призначенням, формам і способам керівництва заняття. У зв'язку з цим виникає необхідність в диференціації поняття «позакласна робота». Виділяють два напрямки позакласної роботи: позанавчальна та позаурочна. Під «позанавчальною» вбачають роботу, що здійснюється в групах на основі самоврядування при спрямовуючій ролі вчителя. Під «позаурочною» науковці розуміють роботу, яка проводиться безпосередньо педагогами з метою кращого виконання навчальних програм та єдиних вимог до учнів [2, с. 6]. Л. Базильчук навпаки, в позаурочній діяльності виділяє два напрями освітньо-виховної роботи – позашкільну та позакласну. Позакласна, на думку вченої, – це різноманітна освітня й виховна робота педагогічного колективу школи в позаурочний час, спрямована на задоволення інтересів і запитів дітей. Позашкільна – це освітньо-виховна робота позашкільних закладів для дітей та юнацтва [1, с. 5]. Отже, позакласна діяльність охоплює систему як виховного, так і навчального процесу розвитку й формування особистості молодшого школяра у вільний від урочної діяльності час. У ході

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>